

IROTT KRÓNIIKA

Előszó

„Gyűttment” vagyok itt ebben a faluban, hat éve óta szállok meg itten. Azóta maradtam és itt kezdtem munkálkodni, építeni, gyökereket eresztetni. Hogy mégsem minden úgy történt, ahogyan akaratom engedte, az már az én krónikám. A múltam. Amely egy ember története a környezetével, a közösségével, a tetteivel együttesen.

Egy falu múltja és története, az itt valaha élt emberek összes múltja és története, egy közösség tetteinek és cselekedeteinek összessége. A postaút, a tömésházak, a platánfák, a fakerítések, az ásott kutak, a faluszéli majorok, a mászókémények, a temetői kereszt, a templomharang, mind idevaló történetek.

Ami ebben a kis krónikában itt le lesz írva, biztosan nem a teljes bizonyosság és nem is az egész, csak annak egy kevés része. Azonban a megtörténteket le kell írni, mert ennek a falunak szükséges identitást kapnia, amely honnan máshonnan jönne, mint a falu elődeinek történetéből.

1772. év áprilisában Szalapa Új Helység zselléreinek képviselői az alábbi nyilatkozatot mondták jegyzőkönyvbe az uralkodó, Mária Terézia megbízottjának:

„... földesurainknak engedelmeiből ezen helyre szállottunk és helységünket építjük. ... Minek előtte megszállottuk helységünket, erdő és sűrű (volt) a falunknak helye, attúl senki semmit sem adott, minthogy senki sem lakott rajta.”

Micsoda mondatok ezek. Milyen csodálatos történet kezdődhetett el akkoriban, minden nélkülözéssel, szegénységgel, kiváltsággal. Reményekkel.

Nekem az jutott róla eszembe, hogy úgy érzem én is „ezen helyre szállottam” és megérkeztem ide. Építeni. Mert nekem sem adott „senki semmit”, de reménykedem, hogy majd talán a fiaim vagy a lányom folytatják ezt a krónikát és még sok más szalapainak a fiai és lányai és az ő fiaik és a lányaik...

Kiss Csaba s.k.

- egy szalapai -

Szalapa, 2014. augusztus 5.

I. Az Árpád-kortól a település teljes elnéptelenedéséig (1256-1766)

A faluról a leghitelesebb összefoglaló történeti leírás a Zala Megyei Levéltárban a Helytörténeti lexikonban található. Ebben az anyagban a község nevének ismertetésénél ez áll: „Eredete ismeretlen.” A felkutatott anyagokban, a település első írásos említésére vonatkozó adatok eltérőek. A falu nevét is több formában közlik a források. A következő elnevezések fordulnak elő: „1438: Zalapha,” „1592: Zalapa, Szalaba, Salapa, Szalapataka.” Kiss Lajos etimológiai szótárában megtaláljuk a települ nevének szómagyarázatát. „Szláv eredetű; értelme zuhatag, zuhogó, sellő.”

Szalapa a zalai dombvidék keleti lejtőjén települt község, feltehetően 300 méter hosszúságban feltárt középkori falusi településen élhetett. Az itt talált edénymaradványok Árpád-kori település maradványaira utalnak. A jelenlegi falutól délre, az Ónodfai-dűlőben, a dombháton található középkori cserepek a bizonyítékai a falu régi település helyének.

Szalapa települést - 758 éve - IV. Béla Árpád-házi magyar király uralkodásának idejében, 1256-ben említik először Istuka föld határjárásában, mint ennek nyugati szomszédját.

Ezután csak 1430-ban hallunk róla szalapai János fia Tamás nevében. 1438-ban királyi ember volt a Szalapai Fodor Mihály, 1462-ben pedig Szalapai Antal szerepelt. Ennek az Antalnak a fiai lehettek az az András és István, akik 1483-ban Türje és Vitenyéd szomszédai közt említettek, Mihály fia Jánossal, János fia Péterrel, Demeterrel és Beke Jánossal. Amikor 1503-ban a türjei prépost kérésére köztudományt tartottak Szalapa és Apsa szomszédai közt, a tanuk közt is szerepeltek nemesek, köztük Szalapai Tekenyeiek, Óriek és Fodorok is.

Nemesi falu, határa nemesi föld, paraszti földje nincsen. Ez a magyarázata, hogy a paraszti dikákban (adóösszeírásokban) egyszer sem szerepel, Szalapa a taksás nemesek jegyzékében is csak egy esetben, 1542-ben van feljegyezve. egytelkes nemes összeírásban; ekkor Móri Mihály 1 forint, Óri Pál 40 dénár adót fizet. Birtokosai az említett családokon kívül, továbbá a Csillagok, a Forintos és a Szegedi családok. A birtokos nemesek közül 1542-ben kettő lakik helyben. A nemesek szántóikat kiadják bérbe zselléreknek.

1770-ig kevés adat van a helységről, ezek is túlnyomó részben pusztaságról tanúskodnak, azonban néhány esetben lakott, így 1640-ben és 1653-ban – 1667-ben a

törökök depopulálták és ismét elnéptelenedik a falu. 1674-ben Felső Szalapa, majd 1679-ben Fodor, másként Felső Szalapa prédiomokat említenek forrásaink. 1701-ben és 1786-ban is előfordul a névforma, ezután eltűnik anélkül, hogy a megfelelő Alsó Szalapa névvel találkozhatunk volna. A vagylagos névforma Fodor jelzőjét már a középkorban birtokos Fodor család után nyerte. A község területe pusztta a XVIII. században is és csak az 1770-ben települ majd újra.

Szalapa község határában találunk egy Apsa (Apsatelke, Apsafeuolde) nevű majort. Ez Szalapa község egy része. Maga a név valószínű, hogy az Absalon, esetleg az Ábrahám név -sa képzővel alkotott becéző alakja, amelyből helynév lett. Apsát 1256-ban említik először szintén Istuka föld határjárásában, amellyel szomszédos volt.

Apsa 1279-ben a zalai vár földje volt, a mint lakatlan földet kérte és kapta meg IV. Lászlótól Erneyei Pál mester. Minthogy együtt kapta meg Tamás comes fia Dénes mesterrel, megosztotta Kelet és dél felől Imre mester és már erneyei nemesek földje volt, nyugatról Tekenye, északról pedig a türjei monostor birtoka, kelet felé a Marczal mocsaráig terjedt.

1324-ben Róbert Károly fenti adományt megerősítette. Pesty Frigyes azt állítja, hogy Apsa nevű falut csak Máramarosban ismer, Zalában nem. Az adománylevél világosan kimondja, hogy Apsát Keletről és Délről Enyere nemeseknek földje, nyugatról Tekana (azaz Tekenye), északról a türjei monostor birtoka vették körül. Tehát csak erről az Apsáról lehet szó.

1358-ban az erneyei pálosok vikáriusa és Erneyei István itteni földjükből 8 hold szántót adtak cserébe Enyerei Péternek, amely földdarab a Márkerdősége nevű erdő szögleténél feküdt. Ennek a Péternek a fia E. Pogány István. 1405-ben perli Enyerei Filemond Lőrinc fia Györgyöt, mert az apátságért folyt per folyamán abba beiktatta magát. Minthogy abban kiderült, hogy az egyedül Istvánt illeti, György neki engedte át. 1406-ban Apsából az innen Gepüre (Gyepű) vezető utat is említik. 143-ben E. Pogány Dénes és testvérei új adományt nyertek rá Mátyástól. Ekkor azonban kiderül, hogy pusztta. 1480-ban Pogány Péter kapott rá adományt. Osztályos atyjafiának Filemond Benedeknek volt itt részjószága, s ez szállt rá annak magvaszakadtával.

1503-ban arról olvasunk, hogy a türjei monostornak is volt itt birtoka. Ekkor azonban már Apsa néven említik. Mindig Nagygörbő (Körbő), Ksgörbő, Enyere és Kisvásárhely között írták össze. 1531-ben a zirci apátságnak 5 és fél adófizető, 1534-ben a zirci apátságnak 6 és fél adófizető telke van itt. 1536-ban a türjei prépostságnak 5 és fél adófizető, 4 szegény, fél bírónak átengedett telke van.

1538-ban 3 és fél adófizető, 5 szegény, 1545-ben 1 adófizető, 7 szegény, 4 pusztta, 1548-ban 3 és fél adófizető, 1549-ban a türjei prépostságnak 4 adófizető, 2 szegény, 1

újraterelített, 5 zsellér, 1550-ben 4 adófizető telke van a türjei monostornak. 1553-ban 1 és fél adófizető, 1 és fél szolga, 2 felégetett, 2 szegény, 1 pusztá, 1554-ben 3 és fél adófizető, 1555-ben az első összeírásakor 3 adófizető, a második összeírásakor 4 adófizető, 1556-ban 3 adófizető, 1557-ben 3 és fél adófizető, 3 szegény, 1564-ben 2 adófizető, 3 szegény, 1566-ban 4 pusztá, 1 adófizető, 7 szegény, 1567-ben 2 pusztá, 1 szolga 1 adófizető, 6 szegény, 1569-ben 3 pusztá, 2 zsellér, 1 adófizető, 5 szegény, 1570-ben 3 pusztá, 2 zsellér, 1 adófizető, 5 szegény, 1572-ben 1 adófizető. 1574-ben a veszprémi püspökségnek 1 adófizető 3 szegény, 1576-ban fél adófizető, 5 szegény, 3 szabados, 4 szolga, 3 pusztá, 1578-ban 1 adófizető, 3 szegény, 1 újraterelített, 5 pusztá. A második összeírásakor 1 és fél adófizető, 7 szegény, 2 pusztá, 2 szabados telke van.

Többé nem írják össze Apsát. Az 1785-ös első népszámlálás is Szalapával együtt szerepelteti.

II. A falu újranépesülése és fennmaradása (1767-től a XX. századig)

Talán kevesen gondolnánk, de közvetett módon Mária Terézia; a Habsburg-házból származó osztrák uralkodó főhercegnő, 1740–1780 között magyar és cseh királynőnek köszönhető Szalapa létezése, újratelepítése. Mária Terézia korában történik meg gyakorlatilag a legnagyobb számú német betelepülés Magyarországra, amelynek csúcspontja 1763 és 1771 között van. A költségeket a Kincstári Kamara fedezi. Ebben az időszakban kb. 127.000 német telepes érkezik az országba Lotaringiából, Stájerországból, Trier környékéről, Elzászból, a Fekete erdő vidékéről, Badenből, Svábföldről, Tirolból és Svájcból.

A falu új megszállása katolikus német telepesek által történt 1767-től kezdődően, akik a hely leggazdagabb földesuraival (Forintos Gábor, Ádám, György és János) szerződésben (contractus) vállalták, hogy a nemesi földeket megművelik, ennek fejében építéshez házhelyet kaptak és három évre mentesültek az árenda (földbérlet) megfizetésétől. A földesurak adományleveleik alapján szerezhettek be embereket, akikkel „contractus”-t kötöttek. Szalapa Új Helység zselléreinek képviselői 1772 áprilisában az alábbi nyilatkozatot mondták jegyzőkönyvbe az uralkodó, Mária Terézia megbízottjának:

„Urbáriumunk nincsen, már hatodik esztendeje, hogy földesurainknak engedelmeiből ezen helyre szállottunk és helységünket építjük. Contractus mellett vagyunk és készpénzül fizetünk földesurainknak. Minek előtte megszállottuk helységünket, erdő és sűrű (volt) a falunknak helye, attúl senki semmit sem adott, minthogy senki sem lakott rajta.”

Elmondhatjuk, hogy az egyik legfontosabb történeti emlékünkből ez az 1772. április 30-án tett nyilatkozat, amely a Mária Terézia-kori úrbérrendezés kilenc kérdőpontos vizsgálata volt Zala megye három járásában. Ebből a dokumentációból derül ki ugyanis az, hogy Szalapát 1767-ben telepítik be német paraszttal.

A kérdőpontok szövege az alábbi volt:

- I. Vagyon-é mostanság urbáriumunk ezen helységnek? Ha vagyunk, minémű az? Mennyi időtű fogva hozattatott bé?
- II. Ha urbáriumunk nincsen, a jobbágyi köteletséget teszik-é contractus szerint mind a jobbágyok, mind a zsellérek? Mennyi üdeje már annak, hogy ezen bévett szokás kezdődött, avagy contractusra lépett ezen helység az földesurasággal? Nem de nem ezen mostanyi urbáriumunk, avagy contractusunk tétele előtt is voltak mások, és ha voltak, minéműek és mikor kezdődött ezen mostanyi szokásban lévő köteletségeknek praestatioja?

- III. Ahol urbáriumok, avagy contractusok nincsenek, miből álló a jobbágyságnak és zselléreknek adózása és kötelessége, aki mostanság szokásban vagyon? Mikor és mi módon hozattatott bé azon kötelesség és adózás?
- IV. Minémű haszonvételei vannak ezen helységnek és határjának? Avagy ellenben minémű károk szokták közönségessen érni őtet és határját?
- V. Hány és minémű hold szántóföldje és réttye vagyon egy egészházhelyes gazdának és hány posonyi mérőt vetthet egyik-egyik hold szántóföldjében? Nem de nem a réttyén sarjút is kaszálhat?
- VI. Minémű és hány napi munkát vitt egy gazda eddig végre és hány vonyó marhával? És amidőn a robotra mentek és visszajöttek, beszámíthatott-é azon járás-kelésnek ideje is a napi számhoz?
- VII. Adnak-é az itt való lakosok az földesuraságnak kilencedet? Ha adnak, minémű termésből és javakból adják azt, s mennyi időtűl fogva? És vagyon-é a kilencedbéli adózás ezen nemes vármegyében más földesuraságnál is bevett szokás? Ezenkívül más adózás fejében mit szokott ekkoráig egy-egy jobbágy adni esztendőnként az uraságnak, jelesül pedig ollatén akár készpénzből, akár más egyébből adatott adózás és ajándék miből álló volt?
- VIII. Hány pusztahely vagyon ezen helységben? Mennyi időtűl fogva, mi okból pusztultak el? És azon helyeket apertinentiájával együtt kik bírják?
- IX. Ezen helységeknek lakosai örökös jobbágyok-é, vagy nem?

A válaszok az alábbiak voltak:

- I. Urbáriumunk nincsen.
- II. Minthogy urbáriumunk nincsen, már hatodik esztendeje, hogy földesurainknak engedelméből ezen helyre szállottunk és helységünket építjük. Contractus mellett vagyunk és készpénzül fizetünk földesurainknak.
- III. Minekelőttö megszállottunk helységünket, erdő és sűrű (...) a falunknak helye, attúl senki semmit sem adott, minthogy senki sem lakott rajta. Miúltá megszállottuk pedig contractus szerint, amint földesurainkal alkudhattunk, első egy esztendőben három-három forintot, utóbbi három esztendők alatt hatt-hatt forintot, a múlt esztendőre pedig tizenhárom közülünk két-két forintot és húsz krajcárt, három pedig négy forint ötven pénzeket contractus szerint fizettünk földesurainknak. Többi lakostársainknak épüléséért engedett szabad esztendeig el nem telvén, még semmit sem fizetnek.
- IV. Szent Mihály naptól fogva Karácsonyig tartó korcsmáltatásunkon kívül helységünknek semmi haszonvételei nincsenek. Minthogy lapos a földenk,

mikor bő hó és esővíz, vagy az szántóföldenken megállván, veteményünkben károinkat tapasztallyuk.

- V. Hármon közülünk előbb helyeztetvén magát lakosnak vagyon négy-négy holdra való szántófölde, mellyek az ily-oly köböllel el lehet vetni, többire mindenkori vetésre két-két darab földök vagyon, mellyekben négy és fél köböl gabona vetetődhetnik. Ezen földeinket földesuraink magokjáért földeikből rész szerént sován füvet termő részeiket szántóföldé fordíván röndölték és adták kezünk alá. Némellyikünknek pedig még addig szántóföld nem adattatott, hanem házhelyével együtt, ha mikor földet irthatott, magának abban vett valamely csekélységet. Réteinken sarjú nem terem.
- VI. Contractus mellett szállottunk és magunk helyünkön semminémű robotolást és szolgálatot nem tettünk, hanem ha ki közülünk maga szent akarattyából napszámot dolgozott földesurainak, árendafüzetésből lehajtatták és kifüzettek.
- VII. Kilencedet még eddig nem adtunk semminémű temésből is, szomszéd földesuraságoknál sem szokás kilencedet venni, s nem is vesznek, hanem tizedet és földkeresztet. Contractusunkon kívül semminémű adózásokat, sem ajándékokat készpénzben vagy más egyebekben is nem adtunk és nem adunk földesurainknak.
- VIII. Mink régi faluhelyre nem szállottunk, hanem erdőben, azért a régi pusztahelyekről és azoknak elpusztulásokról semmit sem tudunk szólani.
- IX. Minnyájon jövevények és szabadmenetelűek vagyunk.

1772. április 30.

Thuri Miklós X Major András X Tibolt János X Péter Gáspár X Gramar Ádám
X (Turi Miklós Tivolo János Krammer
Ádám)

Elöttem: Viosz Tamás alszolgabíró s.k. és Nagy András eskütt s.k.

Az új megszállásról annyit tudunk, hogy az új telepesek katolikus hitű németek voltak. Németnek mondja őket az 1773. évi Lexikon, valamint Korabinsky és Vályi a század végén. Thiele és Fényes szerint a XIX. század első felében Szalapa már magyar falu. A mondott évben 22 új telepes családját írják össze, amelyből 20 a szeriális, kuriális zsellér, és kettő extraszeriális. A szeriálisok között két kőművest, egy „architektort” és 2 tégláégetőt jegyeztek fel 20, 15 illetve 25 forint évi bevétellel; az extraszeriálisok urasági kocsmárosok. A társadalom megoszlása 1805-ben: 3 nemesek szolgája, 48 mindenrendű zsellér és lakó, 52 fiúgyermek, 96 nő=199. 1828-ban 29 házas és 3 házatlan zsellért és kuriális zsellért írtak össze. Ezek az adatok is világos bizonyosságai a falu nemesi és kuriális zsellér jellegének.

1777. június 7-én újból vallomást kell tenni, ekkor a Mária Terézia-kori úrbérrendezés kilenc kérdőpontjára adott válaszok már némileg módosulnak.

A kérdőpontok (punctumok) szövege az alábbi:

- I. Vagyon-é mostanság urbárium ezen helységnek? Ha vagyon minémű az? Mennyi időtűl fogva hoztattott bé?
- II. Ha urbáriumok nincsen, a jobbágyi kötelességet teszik-é contractus szerint mind a jobbágyok, mind a zsellérek? Mennyi üdeje már annak, hogy ezen bévett szokás kezdődött, avagy contractusra lépett ezen helység az földesurasággal? Nem de nem ezen mostanyi urbárium, avagy contractusnak tétele előtt is voltak mások, és ha voltak, minéműek és mikor kezdődött ezen mostanyi szokásban lévő kötelességeknek praestatioja?
- III. Ahol urbáriumok, avagy contractusok nincsenek, miből álló a jobbágyságnak és zselléreknek adózása és kötelessége, aki mostanság szokásban vagyon? Mikor és mi módon hoztattott bé azon kötelesség és adózás?
- IV. Minémű haszonvételei vannak ezen helységnek és határjának? Avagy ellenben minémű károk szokták közönségessen érni őtet és határját?
- V. Hány és minémű hold szántóföldje és réttye vagyon egy egészházhelyes gazdának és hány posonyi mérőt vetthet egyik-egyik hold szántóföldjében? Nem de nem a réttyén sarjút is kaszálhat?
- VI. Minémű és hány napi munkát vitt egy gazda eddig végre és hány vonyó marhával? És amidőn a robotra mentek és visszajöttek, beszámíltatott-é azon járás-kelésnek ideje is a napi számhoz?
- VII. Adnak-é az itt való lakosok az földesuraságnak kilencedet? Ha adnak, minémű termésből és javakból adják azt, s mennyi időtűl fogva? És vagyon-é a kilencedbéli adózás ezen nemes vármegyében más földesuraságnál is bévett szokás? Ezenkívül más adózás fejében mit szokott ekkoráig egy-egy jobbágy adni esztendőnként az uraságnak, jelesül pedig ollatén akár készpénzből, akár más egyébből adatott adózás és ajándék miből álló volt?
- VIII. Hány pusztahely vagyon ezen helységben? Mennyi időtűl fogva, mi okból pusztultak el? És azon helyeket apertinentiájával együtt kik bírják?
- IX. Ezen helységeknek lakosai örökös jobbágyok-é, vagy nem?

A válaszok esetében, itt már ismerjük a vallomástevők és az eskütteken kívül a jelenlévőket is az 1772-es vallomáshoz képest, amely szintúgy rendkívül nevezetes dokumentum

A válaszadás az alábbi módon történik:

Alább megírottak vigore pscntium recognoscallyuk, hogy Nzetes Vzló Horváth Ferentz Feő Bíró és Szigethi György adjunctus Eskütt Uramik ide Szalapára T. Nzetes Foréntos Gábor és Ádám Uramik ispánnjai jelenlétekben bennünket megesküttetvén ezen punctumokra az alább megírott mód szerént megkérdesztettünk amint következik:

- I. Urbáriumunk nem volt, mostanság sintsen, mivel csak 11 esztendeje, hogy ezen Szalapa nevezetű pusztá megszállatott.
- II. Contractus szerént teszi itten ezen helységben minden zsellér, amint sub No.1.:2.:3.:4.:5 bé adatott, a szolgálatot. Egész helyes jobbágyok pedig ezen helységben nincsenek. Foréntos Gábor Úr emberei pedig hogy Contractus mellett vannak most 7.-dik esztendeje, Foréntos Ádám Úr emberei 4.-dik, Foréntos György Úr emberei 5.-dik, Foréntos János Uraméi is 4.-dik esztendeje hogy ide szállottak, azutától fogva mindez üdeig 7 forint 20 krajcárt füzetnek. Fekete Borbara Eörsébeth és Imre emberei azok pediglen csak esztendeje miulta Contractusra léptenek. Lehet mintegy 11 esztendeje, hogy ezen helyet megszállottuk, ugyanazon alkalmatossággal mindjárt első esztendőben minékünk Foréntos Gábor Úr embereiknek írott Contractusunk nem volt, hanem füzettünk első esztendőben 3 forintot, másodikban, harmadikban és negyedikben 7 forintot. Azután amely Contractusunk most sub No.1 béadtunk egész ezüdeig amellet tractáltattunk s most is annyit, tudniillik 7 forint 20 krajcárt füzetünk, amint 1770.-dik esztendőben kiadott Contractusunk bizonyitya. Foréntos Ádám Úr emberei hogy ide szállottunk, 4.-dik esztendeje, és mindgyárt Contractusra léptünk, amellet mind ez üdeig vagyunk, melly Contractusunkat párban bé is adtuk. Foréntos György Uramnak is négy emberei vagyunk akik ide szállottunk és már 4.-dik esztendeje az üdőtül fogva mindenkor 4 forint 30 krajcárt, amint beadott Contractusunk sub No.3 is bizonyitya, füzetünk.
- III. Amint sub No.2 kötelességünkhez bémondottuk és Contractusunk amint tartya, abban áll a zselléreknek adózási, egész helyes jobbágyok pedig itten nincsenek.
- IV. Más haszonvételei nintsenek ezen helységnek, hanem hogy

1. Türgyéhez és Sümeghez közel vagyon, minthogy Mester emberek jobbára vagyunk, kézimumkát találunk.

2. Szőlő hegyek fél óra járásnyira vannak hozzánk, munkára oda is elmehetünk.

Károk pedig szokták ezen helységet érni, tudniillik:

1. Dabroncz felé ami némű réteink vannak, az árvíz el szokta önteni.

2. Ami egyéb réteink és földeink vannak, azok igen soványok.

3. Határunk igen szűk úgyhogy mindenfelül a falu végén lévő ház az határunk.

4. Némelly Földes uramik rész irtás földeket, akik adtak is, azok is csekélységből állók.

V. Ezen helységben semmi egész helyes gazdák nintsenek, hanem mind zsellérek, azoknak, akiknek valami irtás földjük vagyon, hány Posonyi mérő mégyen belé nem tudjuk, mivel még eddig nem mértük. Réteinken sarjút éppen nem kaszálhatunk, mivel igen soványok.

VI. Mi robotolni nem szoktunk, hanem amint a beadott Contractusunk tartya aszerént füzetünk, hanem Foréntos Ádám Úr emberei, kik itt mintegy 9(-en) vagyunk, nemcsak a Contractusban tett Censust füzettyük, hanem hat napon gyalog robotolyunk is, de jövetelünk és menetelünk a robotba bé vétetődött. Mikor pedig magunknak, kiknek irtás földeink vannak szántunk, két marhával szoktunk dolgozni.

VII. Mi a Földes Urainknak sem Kilenczedet, sem Tizedet nem adunk, nem is adunk semmi félébül, hanem azt tudgyuk, hogy más Uraságoknál ezen Vármegyében szokásban vagyon a Kilencedbéli adózás. Semmi adózást, vagy ajándékokat nem adunk nem is adunk egyebet a Contractusban vett adónál.

VIII. Semmi pusztá házhelyek itt nem találatnak.

IX. Mindnyájon szabad menetelűek vagyunk.

Mely e képpen végbevitt és előttünk szórul szóra elovasott kérdésekre tett feleleteinket megismervén, annak nagyobb bizonyágára és elhitelére nézvést mást nem mondván és helységünknek pöcséttye nem lévén, adtuk ezen kezünk kereszt vonásával megerősített Fertimialisunkat.

Actus Szalapa 7 Juny 1777.

Falu Bírása Srech Mátyás X Málóvics Páll Eskütt X Liszt Mihály Eskütt X
Kramer(Kraxner?) Thamás X Cser András X Jokus Thamás X

Az 1785-ös népszámlálás tanúsága szerint a falu lakossága ekkor 228 fő, Apsával együttesen és a lakosok 44 házban élnek.

Annyi bizonyos, hogy a ma a Csornai Premontrei Prépostsághoz tartozó türjei plébániának a születési anyakönyvébe 1779. augusztus 24-én jegyezték be az első Szalapán született gyermeket, Rozáliát. A kislány szülei: Magyar András és Tibalt Marianna szintén az első telepeseikkel érkeztek Szalapára.

Termelési számok csak az 1770. évtől maradtak. A búza termése ebben az évben 9 pozsonyi mérő, a rozsé 77, a zabé 10, a hajdináé 3, a kukoricáé 28 ½, a szénáé 6 szekér. Az állatállomány 36 igás állat, 20 tehen, 37 növ. marha. A szőlő mindössze 10 kapás és ezt is idegen szőlőhegyeken művelik, mert helyben nincs szőlőhegy. A falunak nincs malma sem.

A falu az újratelepülés után Sümegecsehi, majd 1785-ben és 1805-ben Kisgörbő filiája, ettől 1 ½ órára fekszik. Sem papja, sem temploma, sem tanítója nincs.

Egy 1827-es népesség-összeírás 27 Szalapán élő család nevét sorolja fel. Ezek akkor a következők voltak:

Lájer, Tringli, Liszt, Kramer(Kraxner), Tribert, Volner (Wollner), Vercz, Turi, Modler, Vilriperger, Pirger, Pintér, Kleiner, Pilipár, Danofin, Roadli, Földi, Öveges, Tauber(Talabér), Borbély, Viasz, Kálozdi, Mélmaur, Kaizler, Sreiber, Györkei, Málits

1828-ban országosan felmérték a 18 és 60 év közötti aktív népességet. Szalapán az alábbi lakosok lettek összeírva:

Michael Layer, Mathias Tringli, Michael Liszt, Franciscus Liszt, Ignatius Layer, Michael Kraxner, Andreas Tribert, Elias Valner, Michael Vercz, Petrus Vercz, Joannes Turi, Joannes Modler, Laurentis Vilriperger, Andreas Kraxner, Paulus Pintér, Joannes Kleiner, Michael Pilipauer, Ignatius Danofin, Joannes Roadli, Joannes Pilipauer, Paulus Földi, Andreas Öveges, Stephanus Tauber, Josephus Borbély, Stefanus Viasz, Joannes Kálozdi, Joannes Mélmaur, Josephus Pirger, Georgius Kaizler, Joannes Shreiber, Samuel Györkei, Franciscus Málits.

1858-ban térkép készül a szalapai határról és házhelyekről, rendelet alapján, amely térkép a mai napig fennmaradt. A túlnyomórészt jobbágyok és zsellérek lakta Szalapa azon kivételes kisépességű falvak közé tartozik, ahol a XIX. sz. folyamán nem csökkent a népesség. Határa 1857-ben mindössze 478 kataszteri hold, ennek 72%-a szántó, legelője nincs.

A falu területe jellemzően mezőgazdasági hasznosítású. Általánosságban megállapítható, hogy a beépítés sűrűsége a település központi területén kisebb, mint

a falu bármely más területén. Ez valószínűleg annak a történeti hátérnek köszönhető, miszerint a területen csak a földbirtokosoknak voltak földjeik, és a nemesi földeket zselléreknek adták ki bérbe. Ennek megfelelően a zsellére-porták csupán lakás célját szolgálták, amire megfelelő volt a keskeny telek is, hiszen terület szűkében voltak. A központi, községfunkciók azonban kiemelten, nagyobb területet kaptak.

Az 1858. évi felmérés szerint 26 szalapai birtokos mellett 1 hermáni, 4 mihályfai, 1 erenyei, 1 kiscgörbői, 1 türjei, 1 óhídi, 1 nagyrecsei és 78 tekenyei lakos is birtokolt itt földet. Legnagyobb birtokkal a Forintos család, valamint a Szegedy Károly hermáni birtokos rendelkeztek.

Legelőjük nincs a szalapaiaknak, ezért intenzív állattartásra kényszerültek. A gabonafélék helyett inkább takarmánynövényeket termesztettek. Szarvasmarhákat, sertéseket hizlaltak, azokat a zalaszentgróti, a türjei, a jánosházai és a zalaegerszegi vásárokon adták el. Az 1828-as jobbágyösszeírásban a falu 34 igásökörrel, 36 tehénnel szerepel. Az 1828. évi összeírásban olvassuk továbbá, hogy a falu lakosainak nincsenek jobbágytelkei. Csak az uraságtól árendáért művelnek nemesi földeket, amelyek viszont mentesek a közadózástól. Így a zsellérek (bérlők) csak uraiknak fizetnek. 1895-ben a kis faluban – ahol mindössze 86 gazdaság van – 137 szarvasmarhát, 96 sertést, 999 baromfit írtak össze. Gyümölcsösük nincs. Szőlőt a türjei határban vásároltak, összesen 15 kh-t.

A községi pecsét iraton való legkorábbi előfordulása 1849-ből való. A negatív vésetű, kör alakú pecsét mezejében, (címertani) jobbról hegyével lefelé, élével kifelé forduló ekevas, mellette ugyanilyen helyzetű csoroszllya áll, alatta két, szárúkkal egymást keresztező pálmalevél. Patkó alakú keretezésben: D. SZALAPA S. C. a felirat. A falunak ez a pecsétje a XIX-XX. század fordulójáról maradt meg. A pozitív vésetű, ovális alakú pecsét mezejében 1881-es évszám látható, a kettős, ovális két csillaggal díszített keretezése közt a felirat: SZALAPA KÖZSÉG.

Az 1888. év adja az újabb nagyon fontos írásos emlékét Szalapának. A sümegi járás által monográfia készül a faluról. A Zala megyei levéltárban fellelhető pecséttel lenyomott, levélborítékká formált monográfia szövege az alábbi:

I.

1. Van-e helyben köz- vagy magán levéltár? Miféle, vagy kié? Miképpen volna eszközölhető, hogy a monographia írói hozzáférhessenek?

Levéltára nincs.

2. Bír-e valaki valami régi iratcsomagot, könyvet, vagy egyes okiratot és leveleket? Miképpen lesznek ezek közölhetőek a monographia íróival?

Régi iratcsomagot, stb. nem bír.

3. Kérjük a község jelenleg használt pecsétjének gondosan készült tiszta lenyomatát, vörös spanyol viaszba nyomva.

Pecsét mellékelve.

4. Kérjük a község régebbi pecsétjének, ha ilyenek megvannak hasonlóan készült lenyomatait.

Régi pecsétje nincs.

II. 1. Melyek a községgel határos községek és puszták?

A községgel határos északon: Dabroncz község és Dergecs puszta, keleten Mihályfa, délen Óhid-Enyere, nyugaton, közvetlen szomszédságában az Apsa major, továbbá Túrje.

2. Vannak-e a község határán az előtt kívül állott s jelenleg abba bekebelezett puszták s melyek azoknak neveik?

Nincsenek.

3. Melyek a határban élő helynevek? U.m. majorságok, puszták, hegyek, dombok, völgyek, térségek, erdők, mezők, rétek, legelők, tisztások, dűlők, utak, folyók, patakok, tavak, mocsárok, hidak stb. nevei?

Cseretábla, Beretvás, Kertalja, Liget, Onotfa, Eresztény?, Irtás.

4. Melyek a netán végbe ment tagosítás előtt még élt, de azóta kiveszett feledésbe mint ily nemű nevek?

Régi neveik is ezek voltak.

5. Jegyeztessenek föl a mennyire ember emlékezet engedi a földrajzi változások u.m. kiirtott erdők, feltört rétek és legelők, kiszáradt vagy lecsapolt folyók, tavak, patakok stb.!

Az onotfai vizenyős rét hajdanta ingovány és nádas vala.

III. 1. Jegyeztessenek föl a nép közt élő történeti hagyományok és mondák híven, úgy a mint a nép emlékezetében és száján élnek.

Nincs.

2. Hány lakosa van a községnek a. nemzetiség szerint, b. vallás szerint?

A községnek 270 lakosa van. 265 katolikus, 5 zsidó. Magyarok. De gyanítás szerint német beköltözöttek. A németnyelvet ma is sokan beszélnek, 30-40 évvel ezelőtt német iskolájuk vala. Erkölcsi fő jellemvonásuk: a munkásság, egyszerűség is erről tanúskodik.

3. Jegyezze fel a t. gyűjtő a népességi viszonyok körül netán szerzett becses tapasztalatait!

A szaporaság gyér. Az évenkénti születések száma csekéllyel haladja meg az elhaltak számát. Csak egy 60 éves férfi lakos van, leginkább 40-50 év közt szoktak elhalni.

4. Melyek a községben élő vezeték és családnevek?

Élő vezetéknevek: Filipár vagy Pilipár, Wallner, Tringli, Lájner, Seiber, stb.

5. Jegyeztessenek föl-ha ilyenek tudva vannak a kihalt családnevek!

Kihalt családnevek: Krámer, Dancsics, Kretter.

IV. 1. Ki volt az utolsó földes úr?

A lakosok mind zsellérek voltak. Utolsó földesurak voltak: Forintos Károly, Hertelendy Imre, Bertalan János, és Szegedy.

2. Ki a volt földesúri birtok jelenlegi tulajdonosa?

A régi földesúri birtokokat nagyrészt ma is a régi urak vagy örökösök bírják, csak csekély részt vettek meg a zsellér lakosok.

V. 1. Van-e a községnek iskolája? Milyen? Hány osztályú? Hány tanítóval vagy tanárral?

Van a községnek egy egyosztályú felekezeti tanodája egy tanítóval.

2. Van-e temploma? Hány és milyen vallású? Új-e vagy régi?

Temploma és lelkésze nincs.

3. Van-e lelkésze? Hány és milyen vallású?

Temploma és lelkésze nincs.

4. Vannak-e templom és lelkésznélküli felekezetek és fiók gyülekezetek?

A katolikusok a türjei plébániához, a zsidók a mihályfai rabbínátushoz tartoznak.

5. A matrikulák (anyakönyvek) melyik esztendőben kezdődnek s időnként micsoda nyelven íratnak?

Anyakönyveiket illetőleg lásd Türjét, illetőleg Mihályfát.

6. Van-e a községben valami közjótékonyági vagy pénzintézet? Egylet vagy társaskör? Jegyeztessenek fel az ezekre vonatkozó érdekesebb adatok!

Jótékonyági és semminemű egylet, intézet nincs.

7. Van-e a községnek országútja, vasútja, postája?

8. Vannak-e vásárijai? Vannak-e malmai vagy másnemű ipartelepjei és gyárjai?

9. A lakosság kiválóan foglaltos-e valamely iparágban?

A község a Sümeg-zalaegerszegi országban fekszik, vasútja, postája, vásárijai, ipartelepjei s hasonlóképpen nincsenek.

10. A Mező gazdaság iránya, a földművelés vagy az állattenyésztés jellemével bar-e inkább?

A lakosság kizárólag semminemű iparágban nem foglalkozik. A mezőgazdaság iránya a földművelés jellegével bír inkább. De a nép kezében nagyon csekély birtok van.

11. Jellemeztessék röviden a közkeréköség állapota!

A közkeréköség állapota jó, sem lopás, sem verekedés itt nem adja elő

magát.

12. Írassanak le a feltűnőbb, jellemzőbb népszokások és a népviselet!

A népviselet egyszerű szegényes.

13. Írassék le a táplálkozás módja!

14. Van-e község határában valami régi épület? Vár, templom, rom, fal, sáncz, vagy földhányás?

Mindezek a netán hozzájuk fűződött hagyománnyal együtt jegyeztessenek föl: Köszönettel vesszük az ilyeneknek térrajzát is ha a t. gyűjtők által becses feljegyzéseikhez netán mellékeltenének.

15. Jegyeztessenek föl a község határában netalán talált régi pénzek s egyéb régiségek lelhelyei.

Rom, sáncz, lelhely stb.-nincs.

Mihályfa, 1879. november 20.

Összegyűjtötte: Tóth (?) Lajos tanító

Sajnos az 1848-49-es forradalom és szabadságharccal kapcsolatosan nincs közvetlen írásos emlék vagy egyéb történeti dokumentáció, amely Szalapával kapcsolatos lenne.

III. A XX. századtól a II. világháború végig

A XX. század eleji Szalapa történetéről sajnos nem leltünk fel írásos dokumentációt kutatási munkánk folyamán. Ezt a korszakot majd döntően a két világháború és történései határozták meg; illetve átalakulnak a határ és a termőföldek tulajdonosainak viszonyai is.

Annyi bizonyos, hogy a századelőtől a II. világháborúig a falu lakosság száma folyamatosan emelkedik. 1910-ben 279 fő, 1920-ban 343 fő, 1930-ban 390 fő, míg 1941-ben 350 fő lakosa van a településnek. A lakosság több mint 80 %-a mezőgazdaságból élt.

1935-ben a csornai prépostságnak 27, Kornis Imre grófnak 89 holdja volt; ez adott lehetőséget a falu népének idénymunkára. Az öt holdon aluli 100 gazdálkodónak 154 holdja volt, az 5-10 holdasoknak, számuk 16, 82 holdja volt összesen, míg hat 10-20 holdas gazdaságnak 82 holdja volt összesen. A Kornis család - nagy valószínűség szerint és az elmondások alapján - a Forintos családtól vásárolja meg a szalapai és az erényei földeket, míg a csornai prépostság a türjei és a Türje Szőlőhegy birtokai mellett az Apsát is birtokolja. A földek termőképessége alacsony, az átlagos értéke csupán 12-20 AK közötti.

A XX. század elejéig a nagycsaládi szervezet volt jellemző, a gazdaságot a családfő irányította. A gazdasági épületeket a család önerőből építette fel. A házfalak zömmel vályogból (tömésből) készültek, a századunk elején azonban már megjelennek a téglapépületek is. Cserép vagy pala kevés háztetőre került, a zsúpfedél volt inkább jellemző. A parasztházakhoz pajta és istálló tartozott tágas hátsó udvarral, helyt adva a kerek kútnak, terménytárolónak (kukoricagóré), a tyúk és disznóoltnak. Amelyik család méhészkedést folytatott, a méhkaptárakat is itt állította fel. Miután gyümölcsöseik nem voltak, házuk elé dió-, alma-, körte- és szilvafákat ültettek a falusiak. A szükséges eszközök jelentős részét a téli hónapokban házilag állították elő. Kosarat, széket, zsombort, demizonokat fontak sásból, szalmából és fűz vesszőből. A szerszámnyeleket is házilag készítették.

Mindkét világháborúban harcoltak szalapai férfiak. Az I. háború egyik résztvevője Volner János (ifj.) gazdálkodó, lovashusár tizedesként került ki az orosz harctérre, Premysl várába. Részt vett a vár védelmében, majd annak feladásakor, 1915 márciusában orosz hadifogságba esett, ahonnan 3 év múlva tért haza. A második világháború végén orosz katonák, akik asszonyok után kutattak a faluban, puskatussal mellbe vágták, amiért védelmezte őket. Nem sokkal később az ütéstől kapott mellrák vitte el.

Az I. világháborús helybeli veszteségre a helyiek emlékművet emeltek. A háborús hősökre emlékeztető kisebb emlékmű előbb az iskolai kápolnánál volt. A mostani

meglévő emlékművet 1926 körül emelték, később pedig a két oldalát kiegészítették a második világháborúban elhunyt hőseink nevével. Ahogy a falu népe, mint minden másból, úgy ebből is jócskán kivette a részét és segédkeztek felállítani az emlékművet. A teljesség igénye nélkül Viasz Ferenc, Hosszú István, Pilipár János és Tóth Ferenc. A helybeliek elmondása alapján Kárpáti Vilmos – a később épülő szalapai templom tervezője – is jelen volt, azonban az elkészítésében fizikai munkát nem végzett. Az emlékmű elé a hősöknek emlékfákat helyeztek el, melyet mára már az idő jócskán megviselt, rajta: „Hálás kegyeletből állította, a r.k. Legényegylet 1926”

Az emlékfán szereplő hősök névsora:

- Volner István	- Horváth Gyula
- Lejer Gyula	- Pilipár István
- Lejer János	- Weisz Dezső
- Foky Gyula	- Hosszú György ?
- Foky József	- Takács István
- Forman István	-?
- Fülesi Flórián	- Pilipár Szilveszter
- Fülesi Kálmán	- Mike Gyula
- Gödri Antal	- Mike János
- Guitprecht János	
- Hosszú Ferenc	
- Hosszú József	

Hőseink nyugodjanak békében.

A múlt század elejéig a legfontosabb társadalmi szerepet a pap, a tanító, az előljáróság (most a képviselő-testület ez) és a bíró (most polgármesteri rang) töltötték be. Az 1920-tól Szalapa községnek állandó képviselőtestülete volt, amely rendszeresen tartott közgyűlést. A községnek ekkor önálló közgyűlése van, Mihályfa és Kisvásárhely községekkel együttesen alkot körjegyzőséget, közigazgatásilag a sümegi járáshoz tartozik, Zala megye része.

A Zala Megyei Levéltárban fellelhető az első ilyen közgyűlési jegyzőkönyv dátuma 1920. december 2. A falu bírója ekkor Szalay Zsigmond, a falu jegyzője Takács Mihály, a közgyűlés tagjai: Volner János, Lamper János, Volner János id., Scheiber János és Pilipár Ferenc.

1920 és 1924 között a közgyűlés elnöki tisztét Szalay Zsigmond, majd 1924 és 1930 között Volner Zsigmond bírók töltötték be. 1931-től Pilipár Flórián lesz a bíró. 1921 júliusában az Takács Mihály az addigi körjegyző bejelenti, hogy felmond és ezen túl Keszthelyen fog dolgozni. A képviselőtestület elfogadta felmondását és megköszöni

az eddigi 12 éves munkáját. A falu jegyzője 1921-1928 között Rózsa Ferenc, majd 1930-tól Dr. Nemes Ferenc lesz.

A közgyűlési tagok folyamatosan cserélődnek, a fentiekben ismertetteken túl a korszakban meghatározó képviselők még: Tringli Mátyás, gróf Kornis Imre, Fülesi József, Tóth János, Mike Pál, Kramer János, Pilipár Flórián és Vass János.

A közgyűlés általánosan az éves költségvetést és a közpénztári tűzoltóalap, szegényalap és a munkássegély alap számadást vizsgálja, illetve arról dönt. A közösségnek a számadásra vonatkozó „1886 évi XXII. törv. cikkely 141.§”-a alapján közpénztára volt, amely Szegény-, Munkássegély-, Tűzoltó és Testnevelési Alapokat működtetett. A közpénztári számadásra jó példa az 1927 évi, amikor a bevétel 2029 Pengő 45 fillér, a kiadás pedig 1911 Pengő 39 fillér volt.

A településre 1928-ban akarják bevezetni először a közvilágítást, ekkor azonban a falunak nincs erre pénze. Ugyanezen közgyűlésen jelenti be Gróf Kornis Imre, hogy a háza előtti részre egy lámpát hajlandó felajánlani, azzal hogy ő azt megveszi.

A „köteles” Tűzoltó Testületet az 1929. július 21.-i rendkívüli közgyűlés szavazta meg az alábbi összetételben:

Főparancsnok: Tóth János

Tűzoltók: Szalai Gyula, Kraxner (Kárpáti)Vilmos, Tóth Ferenc, ifj. Pilipár János, Kántor Ferenc, Volner Flórián és Rudolf, Gödri Lajos, Jungpert József, Döme József, Lejer Kálmán és Antal, Mike József, Samu József, Viasz János, Horváth József, Kustos János, Pap Kálmán.

A község 1930-ban adósodik el, a Sümegi Takarékpénztárból 6 hónapra 1200 pengőt kölcsönöz, nettó 12 % kamattal, amelyet a közgyűlési tagok jóváhagynak. A kölcsönt minden bizonyossággal még 1932-ben is nyögi a falu, mert nem tudják azt fizetni a nehéz pénzügyi és gazdasági helyzet miatt.

A közgyűlés megalkotja 1930 augusztusában Szalapa Szervezési Szabályrendeletét, melyben kimondják, hogy „Szalapa község kisközség jellegű és Mihályfa és Kisvásárhely községekkel együtt képezi a mihályfai körjegyzőséget...” A község hatóságát 4 felügyelő szerv gyakorolta: a képviselő testület, az előljáróság, a községi bíróság és a mezei rendőrbíróság.

1931. év februárjában bevezeti a közgyűlés, hogy minden házon kötelező annak számát feltüntetni.

Az oktatás helyzetéről ebben a korszakban, annyit tudunk, hogy a 1900-as években felépült az állami népiskola és a tanítói lakás, ami megteremtette helyben az intenzívebb tanítás lehetőségét. A községben egy római katolikus népiskola és továbbképző működött 1939 – ben.

Fontos, hogy már 1930-ban volt autóbusz összeköttetése a falunka Keszthely – Sárvár - Celldömölk vonalon. A szalapaiak azonban ezt a 30-as években nem használták ki. Inkább kocsin és gyalog közlekedtek. Okát a gazdasági nehézségek magyarázzák.

Közvetlen a második világháború vége előtt Szalapa közép birtokosa gróf Kornis Imre volt, aki 200 katasztrális holdat birtokolt a szalapai határban. (Szalapa területe 1939 - ben 437 katasztrális hold volt.) Földjét 1945-ben nem osztották fel: fia gazdálkodott rajta, három évig. Ekkor felajánlotta az államnak. Birtoka a Zsigmondházi (Türje) Állami Gazdaságé lett. A második világháború előtt a község középparaszt lakói saját földjükön, a szegény- és kisparasztok pedig a türjei premontrei prépostság birtokán dolgoztak. Jó páran dolgoztak gazdasági cselédekként is, de számottevő iparos is volt a községben.

A Magyar Királyi Csendőrség Szalapán nem állomásoztatott állandó csendőrőrsöt. A községet a sümegi szakasz, Ukki őrsé látta el. Az őrsparancsnok sokáig vitéz Bőjte Péter volt.

A II. világháborúban minden bizonyossággal részt vettek – a teljesség igénye nélkül - az alábbi szalapai férfiak és hazatértek: Bella Imre, Bella Géza, Mike Alajos, Kern János.

Emlékezzünk még Szalapán élő vagy onnan elszármazó vitézi rangot kapott személyeiről is, ugyanis olyan hősookról van itt szó, akikre örökre emlékeznünk kell.

A vitéz szó jelentése hős, bátor ember. Általában katonákat szólítottak így. Horthy Miklós kezdeményezésére megalapították a Vitéz Rendet. Horthy ezt a hármas célt fogalmazta meg rendeletében:

- „- jutalmazni a vitézséggel párosult honfi erényt;
- megtartani a nagy idők legjobbjait és biztosítani a hősök nemzetségének fennmaradását;
- bennük és utódaikban a magyar fajnak olyan hatalmat biztosítani, amely rettentő erővel súlyt le minden felforgató állam – és nemzetellenes törekvésre”.

Ez a rend 1920 - ban született, azonban az 1945 utáni magyar kormányok ellehetetlenítették a rend működését és az egész Horthy korszakot ellenforradalomnak titulálták. Közel 50 év telt el mire újra vitézeket avattak Magyarországon.

Szalapa Vitéz hősei: vitéz Pataki (Pilipár) Dezső, vitéz Hosszú János és vitéz Göncz – Ruzskai Gróf Kornis Boldizsár. Nem teljes bizonyossággal, de elmondások alapján vitézi rangot kapott még Mékli József is Szalapáról, sajnos kutatásaink alapján írásos bizonyítékot erre nem találtunk.

vitész Pataki (Pilipár) Dezső őrmester 1914 - ben született Szalapán. 1941. augusztus 14 - én a II világháború szovjet frontján a Dyner mentén felderítőjárat parancsnokaként járőrrel merészen rajtaütött a községen átvonuló túlerejű oszlopon. Olyan meglepetés érte az ellenséget, hogy 40 foglyot sikerült túsul ejtenie. Másnap hasonló felderítés során behatolt az ellenség utóvédje közé, és ekkor 30 foglyot ejtett, 8 lovat és 4 járművet zsákmányolt. További előnyomulása során ellenséges lövegszakaszra bukkant, ekkor két löveget és vontatójárművet szerzett. Később Záporozsje szigetén volt védőállásban, ahol volt olyan nap hogy hét hullámban támadták állását.

Magyar Arany vitézségi éremben részesült, melyet Horthy Miklós alapított 1920 - ban. Ezt a tisztek kiemelkedő bátorságukért, kezdeményezőkétségükért és áldozatvállalásról tanúskodó haditettük elismeréseképpen kapták.

A háború végén 1945. május 9 - én orosz fogságba került, ahonnan 1948. 05. 31 - én térhetett haza, ekkor itthon, mint háborús bűnöst letartóztatták. A vád alól 1950. 01. 03 - án mentették fel. A Felvidéki, Erdélyi és a Délvidéki Emlékérem mellett a Bronz és az Arany Vitézségi érmet is kiérdemelte. 1985 - ben halt meg Zalaszentgróton.

Századparancsnoka (Gerőczy L.pc.szds.) így nyilatkozott róla: *„Mint ember igen jószívű, tiszteletudó és jellemes volt. Mint katona igen fegyelmezett, beosztottjairól gondoskodó, előljárói parancsát megfontoltan végrehajtó, példamutató magatartású, fajtáját és hazáját szerető ember volt.”*

vitész Hosszú János 1885 - ben született és 1955 - ben halt meg. Eltemetve a szalapai temetőben van. Életéről nem sokat tudunk, de annyi bizonyos, hogy hazáját hősiessé védte az I. világháború ideje alatt mindvégig. Vitézlevelét vitéz nagybányai Horthy Miklóstól, Magyarország kormányzójától 1938. május 22 - én kapta meg. Vitézségének és nemzeti érzésének kiváló tanú bizonyosságaképp.

A falu egy kedves lakója elmondta, hogy abban az időben az ő családja volt az első, aki nem állt az Apsa majorba cselédnek. Mindent megteremtettek maguknak, állatokat tartottak, szőlő birtokuk volt - az általa elültetett egyik szőlőtőke a mai napig él és évről-évre gyönyörű termést hoz.

Dédunokája elmondása alapján a háborúban kilőtték az egyik szemét, azonban arról ellentmondásos információk vannak, hogy melyiket.

vitész Göncz - Ruzskai Gróf Kornis Boldizsár 1921 - ben október 3 - án született Budapesten, de szülői háza Szalapán volt. Kőszegre járt katonai iskolába, majd a Ludovika Akadémiára Budapesten. Itt kapta azt a kemény erkölcsi alapot, hogy

becsületes sokszor megalkuvást nem ismerő ember lett és önmagával is szigorú elvei voltak.

1942 - ben hadnaggyá avatták majd Besztercén (Erdélyben) a 33/3 hegyivadász zászlóajnál jelentkezett szolgáltra. 1944 - ben a 62/33 hegyivadász portyázóosztály 3. erődsszázadának a parancsnoka lett.

1944 augusztusában román árulás folytán összeomlott a keleti front és szeptember végével a Kárpátok vonala lesz a védelmi vonal. 1944 novemberére az oroszok áttörtek a Tiszán, de Boldizsár zászlóalja sikerrel viisszaszorítja az ellenséget. Másnapján az oroszok ellentámadást indítottak, melynek hatására zászlóalja kezdett meghátrálni. Újlőrincfalvára vonultak be, az új védelmi körzetükbe. Századával a falu déli részén lett elhelyezve és itt tartották fenn az oroszokat. Egy uradalmi tanyán parancsot kaptak a körül zárt ütegük kimentésére, és arra hogy a csupasz szántóterületen védőállást foglaljanak el. Mikor oda értek megrémülve látták a rájuk váró helyzetet, ugyanis nem volt egyetlen fa vagy bokor sem, az orosz rakéták pedig már repkedtek. Ekkor így szólalt fel: *„Ezredes Úr a helyszínen mutassa meg nekünk, hogy a védőállást hogyan építsük ki... amikor semmi szerszámunk sincsen...a világosság feljöttével pedig az oroszok hajtóvadászatának leszünk az áldozatai...”* A helyszínen lett letartóztatva. Azonban zászlóalj parancsnoka kiállt mellette, így hamar szabadon engedik. Rögvest megkapták a parancsot, hogy Egerfarmosra menjenek tovább. Reggelre már a faluban voltak az oroszok, és közülük csak egynéhány maradtak életben. November vége felé a Bükk-hegységbe lettek vezényelve, ahol az oroszok minden nap betörték a védőállásaikba, amit sikeresen megvédték. Az utolsó estén a Szekeres századost meglőtték az oroszok, és megvakult, így Boldizsár vette át a csapat irányítását. Nehezen, de ismételten legyőzték őket. Ezekután *„Felsőmagyarországba”* vonultak.

1945- ben 10 napi szabadságot kér mind magának, mind az embereinek, és hazajön szülőfalujába Szalapára. Március utolsó napjaiban összeomlott a Székesfehérvári frontvonal és megindult a menekülés az *„Angolszászok”* felé. Április elején Bécs csaknem összeomlott, mindenki menekült az oroszok elől. Május 9 - én szájról - szájra megy a hír, hogy: **VÉGE A HÁBORÚNAK!** Ekkor így nyilatkozik: *„A még körülöttem lévő fiúkkal bedobtam a fegyvereiket az Elbába...magam pedig felteszem a kezemet úgy, mint az avatásom eskütételénél hogy: Puskát többé nem veszek a kezembe...és élőlényt nem ölök meg.”*

1945 májusában a háború után fogságba esik. Május 18 - án az amerikaiak átadják az oroszoknak, 25 hónapig hadifogságban van. Fogságából csak 1947 - ben szabadult. 1948 - ban megnősült, így nem hagyta el hazáját, de származása miatt csak mind segédmunkás dolgozhatott. 1962 - ben felesége nem tudta etetni 3 gyermeküket, így Boldizsárnak júniusban el kellett hagynia hazáját. Így ír róla: *„ Ez volt életem*

legkeservesebb döntése!” Az utolsó 10 évben a demencia nevű betegség kezdett eluralkodni rajta. Végül 2013. október 31 – én örökre lehunyta szemeit. Szalapán temetik el. Vitézi rangot a rendszerváltás után kapja meg.

A történeti kutatás folyamán Boldizsár felesége átadott egy levelet, amelyet Kornis Miklós, Boldizsár unokatestvére írt a Szalapaiakhoz. A levelet teljes terjedelmében közöljük, mivel fontos kortörténeti tényeket is közöl:

„Kedves jó Szalapaiak!

Gyerekkoromban, 1925-től kezdve valahányszor ennek a falunak a nevét hallottam, mindig jeleső melegség öntötte el a szívemet!

Édesapám, Kornis Elemér testvérével Kornis Imre élt itt családjával, a mi hős szerettünk Unokatestvéreinkkel: Bódival, Gáspival és Ilonával.

Akkoriban, 1925-ben költöztünk mi Erenyére, (ez a major neve volt ami a Fenyősi pataktól nyugatra a Csárdáig tartott Óhidon) Mihályfáról, ahol 1924-ben megszülettem.

Szalapa és Óhid határában terült el az a birtok, melyet az első világháború után a 3 Kornis testvér szüleiktől örökölt: Erzsébet, Imre és Elemér. Ezt bevezetőnek szántam, hogy tudják kerültünk mi Óhidra.

Szalapai emlékeim: 4-6 éves koromtól 1930 – 1944-ig.

Legalább 100 alkalommal voltunk együtt, vagy Szalapán, vagy Óhidon, néha úgy is, hogy valamelyik otthonban meg is aludtunk, persze elég éberren!!!

Imre bácsi a szalapai tűzoltóparancsnok is volt, a közelebbi falvakban keletkezett tüzek oltásában rögtön részt vettek lovak vontatta fecskendővel és 2-3 hosszú szekér tűzoltó önkéntessel!

Egy faluközi focimeccsen Szalapán egyszer részt vehettem, rendes focisták közé beállhatunk, nekem engedték a Gáspit leszerelni, vagy fordítva, azt hiszem döntetlen lett a vége.

Ha kevesen voltunk csak unokatestvérek, hoztunk majori gyerekeket, azokkal jobban lehetett játszani apacsosát, vagy rabló-csendőrt.

Egy Luttemberger Jóska nevű fiúra emlékszem, ő Bódi barátja volt, talán Sümegre járt gimnáziumba.

A Somogyi Jóskára is emlékszem, családja először Óhidon volt, aztán átjöttek Szalapára. Mariska, meg Kari is volt. A Marcsa néni volt a szakácsné, nagyon jól főzött, minket mindig kihajtott a konyhából, útban voltunk neki. Az ő férje volt a Meister úr, mindent meg tudott javítani.

Volt egy függő kugli is, 9 bábú meg egy kötélén lógó golyó, aztán háború után rendes hosszú pályás kugli is volt, ennek Gáspi volt a nagy mestere. Szegény Gáspi 55 évesen halt meg Belgiumba. Még találkoztam vele Tamás esküvőjén, ő most

Jánosházán él, gyönyörű nagy családja van. Bódit most novemberbe temettük, nyáron még láttuk nagybetegen!

Most abba hagyom, sokszor üdvözlöm Mindnyájukat, szép az öreg ház meg a platánfa, ott sokszor ültünk!"

Bécs 2014, febr.5.

IV. 1946-tól, napjainkig

1945 után a falukép átformálódott. A zsuppos házak lassan eltűntek. Mintegy 30 új ház épült. A Fő utca mellett az „Új” utca (ma Petőfi utca) is elkezdett kiépülni.

A falu lakosságának még 1949-ben is 86,3%-a élt mezőgazdaságból. A faluban ekkor még önálló föld- és tejszövetkezet is működött. Szalapa határában pedig két major élte fénykorát, a Csillag és az Apsa („Absa”), ahol főképpen állattenyésztés folyt. Az „Absa” a csornai prépostság birtoka volt, jelentősebb lakossággal. A Csillag majorban 5 fő lakott állandó jelleggel 1952-ben.

Az 50-es éveket Szalapán is a beszolgáltatási rendszer bevezetése, a „padláslesöprések” és a téeszesítés jellemezték. A folyamat itt is a családi gazdaságok tönkretételét, a fiatalság városokba történő elvándorlását eredményezte.

A termelőszövetkezet (TSZ) 1959-ben alakult meg a Búzakalász néven, amely 1961-ben beolvadt a mihályfai Dózsa TSZ-be. A Búzakalász TSZ elnöke Bella Ferenc volt, elnökhelyettese Volner Rudolf, Vass Sándor a növénytermesztési ágazatért felelt. A Dózsa TSZ-hez Mihályfa, Kisvásárhely és Szalapa tartozott. 1974-től a Dózsa TSZ beolvadt az óhidi Vörös Csillag TSZ-be, ahová még Sümegcsehi is tartozott. Itt TSZ elnök volt Bognár István, Ambrus Árpád, Botfai Ferenc, Keresztes János és Bernáth János.

1950-ben kapott a falu villanyt. A rendszerváltás után, csak az 1990-es évek elején épült ki a vízvezeték-hálózat, illetve ekkor történt a vezetékes gáz bekötése. A lakások egy részében telefon is bekötésre került, illetve a falu önerőből kábel tv hálózatot is létrehozott. 1945 óta van a községnek autóbuszjárata: naponként 14 autóbusz halad át. A legközelebbi vasút állomás Ötvösön, 4 kilométerre van. Járdát – 450 méter hosszan – 1966 – ban építettek. Ezen kívül tűzoltó szertárat és ravatalozót létesítettek. 1970-ben 98 rádió, és 33 televízió előfizetőt tartottak nyilván, ekkor nyolc személygépkocsi tulajdonost is számon tartottak.

Közigazgatásilag a tanácsok megalakulásáig Mihályfai Körjegyzőséghez tartozott Szalapa. A tanácsok megalakulásakor azonban önálló tanácsot kapott 1950-ben. Önálló tanácsa 1963. ban egyesült a mihályfai községi tanáccsal, utóbbi székhellyel. Kirendeltsége csak két évig – 1965 – ig – működött. 1977. április 1.-től az Óhidi Községi Tanácshoz csatolták a falut, amely állapot 1990-ig, a rendszerváltás utáni első választásokig állt fenn.

Két tantermes osztatlan iskolája a körzetesítés miatt 1975-ben szűnt meg. (Az iskola utolsó tanítónője Viola Lajosné, Julika Néni; aki még ma is aktív szereplője a szalapai közéletnek, a helyi Nyugdíjas Klubbot vezeti.) A tömeges elvándorlás az

iskolabezárás után történt. Lakóinak száma a 60-as években még 446 fő, ma mindösszesen 218 fő.

A bekövetkezett társadalmi változások következtében 1970-ben a lakosságnak már csak 66,8%-a dolgozott a mezőgazdaságban. Sokan dolgoztak ekkor a Zalaszentgróti Állami Gazdaság tehenészetében, amely Szalapán működött 300 állattal.

A község hagyományairól is szóljunk itt. A téli és a tavaszi ünnepkörhöz tartozó szokások nyomokban fellelhetők még. Élnek még a lakodalmi és karácsonyi köszöntők, a betlehemezés, locsolkodás. A lucázás vagy kotyolás, a fiúgyermekek házról házra járó, termékenységvarázsló szokása volt. Többnyire hajnalban, kisebb csoportokban mentek. A házba betérve engedélyt kértek, s ha megengedték, akkor ráültek egy tuskóra vagy szalmára és elkezdték az éneküket:

*Luca-Luca kitty-kotty
Tojjanak a tiktyok, luggyok!
Kalbászuk olyan hosszú legyen, mint a falu hossza!
Szalonnájuk olyan vastag legyen, mint a mestergerenda
Zsírjuk annyi legyen, mint kútba a víz!
Pénzünk annyi legyen, mint pelyvakutyóba a pelyva!
Lányok csöcse akkora legyen, mint a bugyogakorsó!
Lányok segge akkora legyen, mint a kemence szája!
Fejszéjek, fúrójuk úgy álljon a helibe, mint az én tököm a helibe!
Luca, Luca kitty-kotty tojjanak a tiktyok, luggyok!*

Az ének és mondóka után szétszórták a konyhában a szalmát, majd várták, hogy a gazdasszony valami ajándékot (aszalt gyümölcsöt, almát, diót stb.) adjon nekik. A szalmát a gazdasszony a tyúkok alá tette, hogy jobban tojjanak. Ha nem kaptak adományt, fenyegettek:

„Egy csibéjük legyen, az is vak legyen!”

A lucázó fiúknak azért is örültek, mert a hiedelem szerint, ha fiúgyermek érkezett elsőnek a házhoz, szerencse lett a tyúkok körül, ha azonban nő jött volna, a tyúkok nem tojnak és nem kotlanak. Sőt, attól is féltek, hogy egész évben törni fognak a tányérok.

Jelentősebb névnapok: István, János köszöntése is nagy családi ünnep volt. A májusfa állítás és kivétele még élő szokás. Szalapán a régi időkben, szinte nem volt olyan ház, ahová ne állítottak volna májusfát az ifjak. A kitáncolásra a fiúkat a házigazdák süteménnyel és egy kis borral várták. Mára már a faluban kevés májusfát állítanak, jellemzően egyet, a falu központjába. Az idősebbek még emlékeznek a „Szentgyörgytől-Szentmihályig meztéllábozás”-ra. A mezőgazdasági munkákhoz

kapcsolódó szokások közül az aratás, betakarítás („gabnahordás”) az 1950-es évekig igazi ünnep volt, amikor a család a rokonok, barátok, szomszédok segítségét egy közös ebéden vendégelte meg. Még élnek a szüreti hagyományok is, néhány szőlősgazda türje-hegyi pincéjében, borkóstolóra, szalonnasütésre is várja az arra kirándulókat.

Szalapának saját színjátszó köre is volt. A színjátszó kört az 1940 – es évek előtt alakították és az 1960 – as évekig működött. Általában szülői munkaközösségi tagok adták elő a színdarabokat. A befolyt összeget jótékony célokra használták fel, például az iskolába szőnyeget vettek. A színdarabokat csütörtökönként próbálták. A színpad díszítését a színészek készítették el, a ruhákat pedig a Kornis család kölcsönözte számukra. Olyan színdarabokat adtak elő, mint a Fösvény, Pipacs Kisasszony, Muskátlis ablakok, Csipkerózsika. Az előadások rendszerint a régi iskolában kerültek megrendezésre. A színdarabok után minden este bál rendeztek, hol az udvaron, hol a régi darálóba. A televízió megjelenésével a színjátszó kör megszűnt, hisz már nem volt rá valódi igény. A színjátszó kör tagjai voltak többek között Kustos Sándorné, Magasházi Árpád és Magasházi Árpádné, Cséri Géza és Volner Lajos.

A főzőtanfolyamra az 1960 – as években, a nőtanács rendezésében került sor, amely csupán egy téli szezonon keresztül működött. A lányok, asszonyok hozták hozzá az alapanyagokat és az edényeket. Mikor az ételekkel elkészültek, elosztották maguk között és mindenki vitte haza a családjának. A kézimunka szakkör szintén az 1960 – as években került megrendezésre és szintén csak egy téli szezonig tartott. Sebestyén Ferencné tartotta a foglalkozást. Többek között így a falu lányai, asszonyai megismerkedtek a matyó, kalocsai, rábaközi és vásárhelyi hímzés, csipkézés rejtelseivel. Nyáron pedig az elkészült csipkékből kiállítást rendeztek.

Az 1960 – as években 3-4 kovácmester is volt a faluban; Somogyi Lajos, Bella Ernő, Hideg József. A maiak elmondása alapján nagyon ügyesen végezték mesterségüket. Somogyi József bognár volt, hintót és szekeret készített vagy épp megjavította őket.

A faluban sok volt a képezített kőműves szakember, olyanok is, akik a szalapai templom megtervezésében és kivitelezésében is segédkeztek. Kárpáti Vilmos volt az egyik olyan kőműves, aki tervezett is. Később Nyíró József vette át a falu kőművese szerepét, akinek sok szalapai házban, a mai napig ott van a kezének munkássága.

A faluban a kézművesség nem számottevő, de Simon Csilla foglalkozott pár évig a agyagozás mesterségével. Fekete Béláné pedig a mai napig a horgolás és kötés mestere a környéken. A szakmát édesanyjától, Horváth Jolántól tanulta. Közel 45 évvel ezelőtt ismerkedett meg ennek a szakmának a rejtelseivel. Egyre különlegesebb és szebb dolgokat készít, és élvezi a modern kori kihívásokat. Művészetéből már kiállítást is rendeztek.

Szalapának a XX. század közepéig nem volt temploma. A mai könyvtár helyén, a templom építését megelőző időkben kápolna működött. A falu közössége építette, arra az időre, amíg nem lesz templom a faluban, hogy oltár előtt gyakorolhassák vallásukat. Az kápolnában szentmisét is tartottak, a plébánost pedig lovas hintóval hozták a közeli Türről.

A születések, házasságkötések és halálozások anyakönyvezése a türrői rk. plébániához (a néhány fős zsidó lakosság a mihályfai rabbinátushoz) tartozott. A jelentős egyházi ünnepek, körmenetek, búcsúk hagyománya ma is elevenen él. A Türrői Premontrei Gyümölcsoltó Boldogasszony Plébánia a Csornai Premontrei Prépostság védőszárnya alá tartozik, szinte a kezdetektől fogva premontrei birtok, úgy ahogyan Mihályfa is.

A Szent Norbert elnevezésű szalapai templomot 1951 - ben kezdték építeni. A tervező Kárpáti Vilmos képesített kőműves volt. Összefogással építették fel a templomot, a falu népe végig ott volt az építésnél. A környező falvakra is eljártak adományt gyűjteni, hogy ezzel is segítsék az építést. Többek között Hosszú István, Volner Szilveszter, Tringli Imre és a falu asszonyai is segédkeztek. A templomhoz a köveket a kiscsörbői bányából, tehenes szekerekkel szállították Szalapára. Az állványokat Tóth János ácsmester készítette, ő volt a fő építésvezető. A talapzatba építve emlékiratot tettek le, az ott segédkezők a mai napig emlékeznek arra, hogy pontosan hova is került. 1953, szeptemberében készült el a templom, azonban akkor még a templomtoronnyal nem rendelkezett. Ezt az 1960 - as évek elején Verebélyi Pál plébános szolgálati ideje alatt építették fel, ahol a falu népe szintén segédkezett.

A paplakot szinte a templommal párhuzamosan kezdték építeni. Természetesen a falu lakói itt is szorgos kezekkel segítették a munkát. Ahogy a templom úgy a paplak is készen állt 1953 - as években, azonban ekkor még az nem volt lealjazolva. Amíg nem készült el a 60 -as évekre a templomtorony, addig a ideiglenes harang szólt a templomban. Addigra készítették el a templom harangját. A Szent Norbert tiszteletére épített templomot 1953 - ban áldotta meg Badalik Bertalan veszprémi püspök.

A templom oltár fölötti falfreskójáról annyit lehet tudni, hogy azt Miklós József Ráfáel és egy apáca festette. A falu lakói szerint a festmény alsó és felső részre osztható. A felső részén a szenteket ábrázolják, akik mind képviselnek valamely érzelmet, fogalmat: áhitat, áldozat, szeretet, hit, hűség, tisztaság. A festmény alsó részén az egyszerű emberek jelennek meg, akik között van tanuló, szülő és egyszerű parasztember is. Szalapa lakóinak elmondása lapján a kép azt ábrázolja, hogy a szentek vigyáznak az egyszerű paraszt emberekre, a falu lakóira. A háttérben a sümegi vár is látható. A festményen többek között szerepel Püspök, Szűzanya és Szent Teréz is.

A templom építésének kezdeményezője a falu plébánosa, Dr. Miklós József Ráfáel volt. Megemlítjük azt, hogy a templom építésének dátuma a kommunista, vallásüldöző Rákosi-korszak alatt épült, amely még inkább kuriózum e tekintetben. Szalapa első plébánosa **Miklós József Ráfáel** volt, 1907 - es születésű. 1924 - 29 -ig bencés növendék volt Pannonhalmán, Günter rendi névvel. 1931 - ben Csornán a premontrei rendbe lépett, majd 1935 - ben Győrött pappá szentelték. Magyar - latin tanári oklevelet szerzett, majd később 1938 - ban bölcsészdoktor lett. Szombathelyen, majd Keszthelyen tanított a rend gimnáziumban. 1948 - ban Zalaszentgróton káplánként tevékenykedett. 1949 - től, 1957 - ig Szalapára került plébánosnak. Itt fő feladata volt a templom és a plébánia építése. Közben egy rövid időre, Keszthelyre került.

1957 - 1965 között Szalapa plébánosa **Verebélyi Pál Jácint** plébános volt, aki 1912. február 2 - án született Mátraverebélyen. 1931 - ben Szombathelyen lépett be a Domonkos rendbe, ahol szerzetesi nevének Jácintot választotta. 1937. július 18 - án részesült a papszentelés kegyelmében, a franciaországi Saint Maximiban. A domonkos rend szolgálatában 1939 - 41 - ig teljesített szolgálatot, majd Sopronban prefektus, Szombathelyen hitoktató, Budapesten káplán volt. Nyugalomban 1982 - 84 - ig volt, reaktiváltak és Niklán 1984 - től háláláig 1986. május 14 - ig plébánosként tevékenykedett. Érdemeit főpásztora 1984 - ben püspöki tanácsosi kinevezéssel jutalmazta.

1965 - 1968 között **Szelle Imre** teljesített szolgálatot Szalapán. 1930. május 25 - én született Csopakon. Esztergomban szentelték pappá 1959. június 14 - én. Káplán volt Buzsákon, Murakeresztúron és Badacsonytördemicen. Plébánosi hivatását Nagydobszán, Szalapán és Tekenyén végezte, ahonnan nyugállományba vonult. Nyugdíjas éveit Csopakon töltötte. 2004. január 4 - én hunyt el.

Horváth István plébános 1906. október 12 - én Pókaszepetken született. 1929. június 23 - án vette fel az áldozópapi rendet. Felszentelése után Zalamerenyén és Várpalotán káplán, majd 1935 - től Kolontáron az újonnan alakult lelkészség első lelkipásztora lett. Később Ugadon, Nemesvámoson, Rádón plébános helyettes, ezután Balatonfenyvesen a Szent Erzsébet lelkészség vezetője, majd Böhönyén s végül Szalapán volt plébános. Szalapán 1968 - tól 1972 - ig teljesítette papi hivatását. 1972- ben vonult nyugállományba. Nyugalmi éveit először szülőfalujába töltötte, majd a nagyvázsonyi plébánián.

Balogh Zoltán plébános két évig teljesített szolgálatot Szalapán, 1972 - 74 - ig. Oldallagosan több településen is ellátta papi hivatását (Somogyvár).

Zoltán atya után **Horváth László** plébános került a Szalapai plébániára. Pusztakovácsiban született 1942 - ben. Katolikus segédlelkészként hét helyen is teljesített (Ajka, Attala, Nagyatád, Káptalanfa, Nemesapáti, Keszthely,

Nagykapornak). Szalapán 1974 - től 2007 -ig teljesítette papi hivatását. 2010 - ben nyugállományba vonult. László Atya ittléte alatt, helyben méhészkedett is.

2010 - től a papi hivatást **Száraz Krisztián Dávid O. Pream** látja el Szalapán. Dávid Atya Királyhalmeci születésű, pappá szentelésére 2008 - ban Csornán került sor. Szombathelyen egy évig hittantanár volt, majd 2009 - 2010 - ig a Csornai Nagyboldogasszony plébánia plébániai kormányzója lett.

Szalapa területe 1939 - ben 437 katasztrális hold volt, 1970 februárjában - pedig 733 hold, melyből 575 katasztrális hold a szántó. A növekedés oka: 1954 - ben a zalaszentgróti (Zala megye) járástól területet csatoltak át, mely valamikor hitbizományi birtok volt. A települést Zala megyétől 1950 - ben csatolták át Veszprém megyéhez, majd 1979-ben visszacsatolják Zala megyéhez.

Mint már korábban említettük a kommunista diktatúra árnyoldalai Szalapára is levetültek és megtették a kellő hatásait. **Önálló tanácsa 1950. novemberben jött létre.** A tanács első ülésén annak megalakulása volt a napirenden, miután elénekelték a Himnuszt. Majd megválasztották a tanács tagjait és a végrehajtó bizottságot. **Az első végrehajtó bizottság (továbbiakban vb.) elnöke Csikós Gizella, elnökhelyettese Tringli Máttyás, tagja Gödri Zsigmond és Varga Ferenc lettek. A végrehajtó bizottság titkárának Albert Bélát választották.**

A vb elnökök a tanácsi korszakban gyorsan cserélődtek Csikós Gizellát Gyarmathy András, Bakos Vince, majd Hosszú Lajos követte. A vb. elnökhelyettese Tringli Máttyás után Samu József, majd Tringli Árpád volt. A vb titkárok is jöttek-mentek Albert Béla után, Kántor János, majd Rezi Sarolta következett. Meghatározó vb tagok voltak továbbá Kardos Ferenc, Bella Ferenc, Samu József, Tringli Imre, Csordás István, Somogyi József, Lejer Ferencné, Talabér Lajos. Helyben az MDP, majd az MSZMP titkára Somogyi Lajos és Tringli Árpád voltak. A DISZ titkára Szalay Zoltán, majd a KISZ titkára Kántor János volt helyben.

A tanácsi korszak alatt - *az 1950-1962 közé tehető kutatási jegyzőkönyvekből következtetve* - készült el az orvosi rendelő, a kultúrház, a könyvtár, a focipálya, felújításra és bővítésre került az általános iskola, kialakításra került a villanyhálózat az új utcában.

Szalapa népessége 1960-ban 446 fő, 1970-ben 406 fő, 1980-ban 303 fő. Az 1990-es évek közepétől roma családok települnek be a faluba, ami eddig nem volt jellemző. A rendszerváltás amúgy sem sok jót hozott. Az elmúlt évtizedek szétzilálták, elbomlasztották a kistelepülések, kisközségek, kispicok egymást kiegészítő együttműködésének szövetét. A megyehatárok tologatása, a közigazgatás átszervezése, a körzetesítés, a térség sajátosságait figyelembe nem vevő és át nem gondolt intézkedések sora a lakosság rohamos fogyását eredményezték. A legutóbbi évtized során a települési funkciók elvesztése, a viszonylagos gazdasági önállóság

megszűnése a falvaknak vészharangot kondított. Nagyon magassá vált a munkanélküliség. 1993. évben a településen megközelítette a 30%-ot. Az egyre nehezebb élet, az eszközök és források hiánya rádöbbsentette a térség önkormányzatait, hogy önmagukban tehetetlenek ezért létrehozták az országban az elsők között a Zala-KAR - A Térségi Innovációs – *kistérségi* - Társulást.

A társuláson keresztül jó néhány programban, projektben részt vett a település, majd pályázhatott különféle jogcímekre. A nyertes pályázatokból fejlesztések lettek, úgymint járdaépítés és felújítás, közpark fejlesztés, különböző középületek felújítása.

A falu a 2010-es évektől elindult az önfenntartó településsé válás útján, önkormányzata mintaprogramokban vesz részt, tagként szociális szövetkezetet alapított, előtérbe helyezte a helyi közösség újrászervezését és munkahelyek teremtését.

A rendszerváltás egyúttal új politikai helyzetet is teremtett, a települések magukról gondoskodhattak, önkormányzatokat kellett alakítaniuk. Szalapa önálló önkormányzatot hozhatott létre saját képviselő-testülettel és polgármesterrel. **1990. szeptember 30-án jött el ez a nagy nap.** A szavazatszámláló bizottság 3 főből állt, akik Döme László, Somogyi Józsefné és Mike Károly voltak. A jegyzőkönyvezetói feladatokat Horváth Lajosné látta el. A megválasztott képviselő testületi tagok: Dézsenyi Károly, Krácsovics István, Molnár Imre, Nyíró Andrea és Vörös Józsefné voltak. A polgármester választás is ugyanezen a napon esett meg. A választóbizottság tagjai: Fekete Béla, Kozma Tiborné, Molnár Imréné, Handler Endréné és Németh Sándorné voltak, a jegyzőkönyvezető Sándor Péterné. A választópolgárok száma 203 fő volt, ebből 93 fő ment el letenni a voksát. Ekkor egyedüli polgármester jelölt Somogyi József volt, aki 93 érvényes szavazattal megnyerte a választást.

1994. december 11-én a Szalapán a névjegyzékbe felvett szavazó polgárok száma 193 fő volt, ebből 125 fő jelent meg a szavazáson. Képviselő lett Dézsenyi Károlyné, Magasházi Árpádné, Mike Attila, Molnár Imre és Vörös Józsefné. A polgármester ismételen Somogyi József, független képviselő lett.

1998. október 18-án került megrendezésre a következő önkormányzati képviselő testületi és polgármester választás. Ekkor 113 fő adta le szavazatát, ebből azonban 12 db-ot érvénytelen szavazásnak tituláltak. A képviselő testület tagjai: Krácsovics Ibolya, Magasházi Árpádné, Mike Attila, Mike Károlyné és Vörös Józsefné. A polgármester, Somogyi József immár 3. mandátumát kezdi meg Szalapa polgármestereként.

2002. október 20-án 139 választó vett részt a szavazáson. Képviselő testületi tagok: Döme Csaba, Magasházi Árpádné, Mike Károlyné, Renczes István és Vörös Józsefné.

Ebben az évben már két polgármester jelölt indult a településen Sámel József és Somogyi József. A választásokat Sámel József független képviselő nyeri meg.

2006. október 1-én 111 fő szavazott, azonban ebből 16 szavazatot érvénytelenítettek. A képviselő testületi tagok: Fekete Béla, Magasházi Árpádné, Mike Károlyné, Samu Ferenc és Vörös Józsefné. A polgármester ismételten Sámel József lett.

2010. október 3-án összesen 130- an szavaztak. A képviselő tagok ekkor is megváltoztak: Czémán Imre, Mike Károlyné, Molnár Imre és Tanai Gyula. A polgármesteri címre ketten is pályáztak, Samu Ferenc és Kiss Csaba. A polgármester Kiss Csaba független képviselő lett.

Jelenkori közigazgatási jelképeit, - címerét és zászlaját - 2001. július 14-én avatta fel és vette használatba a település, a milleniumi rendezvénysorozat alkalmából. A jelképek használatát 5/2001. (VI. 13.) számú önkormányzati rendelet rögzíti.

A címer háromszögű tárcsapajzs arany mezejében behajló kék sátor, a pajzsfőben egy - egy lebegő arany közepű kék heraldikai rózsza, a pajzs alsó részében lebegő arany parolázó kezek, arany latin keresztet tartanak. A pajzs jobb és bal oldalát koszorúszerűen elhelyezett, arany búzakaralász - fonat díszíti. A címerpajzs felett lebegő feketekontúros arany betűkkel SZALAPA felirat szerepel.

A címer szimbolikájában a kék szín a község nevének (zuhatag) szómagyarozatára utal. A rózsák a település virágos ablakainak, kertjeinek, érintetlen természeti környezetének szimbólumai. Szalapa azon kivételes kis népességű falvak közé tartozik, ahol a népesség nem, vagy csak nagyon kis mértékben csökkent. Ezt település lakói csak összetartással, egymás segítségével, a katolikus vallás gyakorlásával érhették el. Ennek az „összetartozásnak” a jelképe a két egymást üdvözlő ember kézfogása. A község 1849-ben már használt címeres pecsétjén egy eke és egy csoroszlya látható, ami az állattenyésztés és a növénytermesztés szimbóluma. Az 1950-es évektől a faluban élők többsége már az iparban, környező üzemekben helyezkedett el. A mezőgazdaságot szimbolizáló búzakaralász ezért a pajzson kívül került elhelyezésre.

Utószó

A falu 2014 augusztusában, mikor ez a krónika íródott jelen van és továbbra is él. A község azonban rengeteg problémával küszködik. Elöregedés. Munkanélküliség. Fiatalok külföldre vándorlása. Hátrahagyott öreg ingatlanok, házak. Nincstelenség. Hitelspirál. S további súlyos egyénre és társadalomra jellemző, modern és hagyományos tipikus problémák.

Mégis hinnünk kell ebben a helyi közösségben, ebben az egyetlen megfoghatatlan spirituális erőben, amelyhez talán egy kevés segítséget nyújthat ez az írott krónika.

Mert én hiszem azt, hogy együtt és együvé kell mennünk, ha azt akarjuk, hogy a falu fennmaradjon és továbbra is éljen. S mindent le kell írunk, hogy tanuljunk belőle. Hogy tudjuk azt, hogy kitől mit kérdezzünk; kire és mire emlékezzünk; mit hol találunk meg és hogy mit és hol hibáztunk el.

Ebben kell hinnünk....

KÖSZÖNETNYÍLVÁNÍTÁS

Ahhoz, hogy ez a krónika kiteljék, számomra nagy segítséget nyújtottak az alábbi személyek:

Magasházy Árpádné, Mike Tünde, Volner Szabina, Németh Mária Zsanett, Volner Flóriánné, Füles Lajosné, Nyíró József, Ráberhoffer Lászlóné, Horváth Józsefné, Viola Lajosné, Somogyi József, **Volner János**, Szalay Zoltánné, Horváth Istvánné, Mike Károlyné, Vass Sándorné, Molnár Judit, Döme Tibor, Hosszú Dávid, Hosszú Diana, Bella Borbála, Kornis Edina, gróf Kornis Boldizsár felesége, Renczes István, illetve a Zala Megyei Levéltár és munkatársai.

Köszönettel és hálával tartozom részükre.

*Kiss Csaba,
aki a krónikát összeírta*

Irodalomjegyzék, forrás

- Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal.
Kempelen Béla: Magyar nemesi családok 1-11. kötet. (Bp. 1911-1932)
Siebmacher: Wapenbuch des Adels von Ungarn I-V. (Nürnberg 1885-1894)
http://hu.wikipedia.org/wiki/Premontrei_rend
<http://www.zaladigital.hu/ingyenes-archivum/>
<http://www.kegy.eoldal.hu/cikkek/egyhazmegyenk/papok--a-k-/>
<http://veszpremiersekseg.hu/pap-profil/7223/?abc=G-I>
<http://www.zaladigital.hu/20121103-szalapa-ravatalozo-szenteles/>
<http://users.atw.hu/patywiedi/kia.html>
http://rendjel.myhunet.com/templates/page_plus/Magyar-Arany-Vitezsegi-Erem.html
http://hu.wikipedia.org/wiki/Magyar_Vit%C3%A9zs%C3%A9gi_%C3%89rem
<http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1laszt%C3%A1sok>
Szalapa lakóitól: Magasházi Árpádné, Nyíró József, Viola Lajosné, Füles Lajosné, Ráberhoffer Lászlóné, Bella Borbála, Döme Tibor, Volner Flóriánné, Horváth Józsefné, Horváth Istvánné
<http://zalatermalvolgye.hu/node/1529>
<http://www.szalapa.hu>
Horváth Zita: Paraszti vallomások Zalában I.
ZALA MEGYEI LEVÉLTÁR ZALAEGERSZEG 1920-1962 szalapai vonatkozású képviselő-testületi és tanácsi jegyzőkönyvei
<http://www.valasztas.hu>
Lelkes György: Magyar helységnév-azonosító szótár 1998.
<http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1laszt%C3%A1sok>
<http://valtor.valasztas.hu/valtort/jsp/t0.jsp>
Szalapaiak 9 pontos vallomása 1772 (Kézirat, Zala Megyei Levéltár)
Szalapaiak 9 pontos vallomása 1777 (Kézirat, Zala Megyei Levéltár)
Szalapa határa – térkép 1858 (Eredeti rajz, ZML)
Türje-Belső, Türje születési anyakönyv/Mikrofilm 1722-1895 (MOL)
A Magyar Huszár (Ajtai-Péczely-Reé, 1938)
Zala megye helytörténeti lexikona 1. (Bp. : Statikum, 1991)
MAGYARORSZÁG MEGYEI KÉZIKÖNYVEI 19., ZALA
Vályi András: Magyar Országnek leírása 1799.
Fényes Elek: Magyarország geographiai szótára 1851
Zala vármegye monográfiája 1888, Sümegi járás (Szalapa)
Oláh Ferenc (1991.03.30.): Adatok (Szalapa község történetéhez)
Hosszú Diána: Kistérség és Szalapa (2009 Keszthely, Pannon Egyetem, Georgikon Kar)
Holub: Zala megye helyiségei a középkorban XV. 2a, I. kötet
Földesúri adománylevelek (1772, 1773, Forintos Család kézirat, ZML)
Contractus 1770 (Kézirat, ZML) Forintos család
Zala megye Településeinek Címerei és Zászlai (Magyarország önkormányzati jelképeit bemutató kézikönyvek) Kiadó: AKVIRÁL 96 KFT., Kemendollár
XXIII. 947. Szalapai Községi Tanács iratai (ZML)
XXX. 204. Vörös Csillag Mgtsz, Óhid iratai (ZML)
XXIII. 939. Mihályfai Községi Tanács iratai (ZML)